

sele kirjutati sinise pliiatsiga komisjoni hinne. Hinne “10” oli üleviidav järgmisse klassi, et “11” ja “12” hinnatud tööd ostis kool 6 rubla eest ära.

Gustav Mootsest ja tema mälestustest

Tartumaa Võnnu kihelkonna Kurista valda (valdade liitmise järel Kastre-Võnnu) uus kodanik Kusta Mootse nägi ilmavalgust 15. (27.) juulil, poiss ristiti 4. augustil 1885. Tema isa Jaan oli Kristjani-Laane talu peremees ja ema Ann. Gustav Mootse ja Gustav Suitsu ema olid õed. Poiss õppis lugema kodus ja käis Võnnu külakoolis (1894–1897) (kaks talve koos G. Suitsuga), õppis edasi Tartus õigeusu Jüri kihelkonnakoolis (1897–1899), mida tunti rahvasuus selle õpetaja Jaak Pellbergi nime järgi Pellbergi koolina. Õppis veel Tartu reaalkoolis (1899–1903) ja H. Treffneri gümnaasiumis (1903–1904). Jaan Tõnisoni soovitusel ja ainelisel toetusel sõitis Peterburi kunstiharidust omandama. Õppis A. Stieglitzi kunstitööstuskoolis sulejoonistust ja ksülograafiat (1904–1909) ja seejärel Peterburi Teaduste Akadeemia professori V. V. Maté ateljees (1909–1912) puugravüüri, hiljem täiendas end Leipzgis Graafika ja Raamatu-kunsti Akadeemias (1926–1927). Töötas Peterburis joonistusõpetaja ja tehnilise joonestajana ning raamatuillustraatorina. Elas Bolšaja Puškarskaja ja Krasnoselskaja tänaval. Tegi varjunimede all kaastööd paljudele Peterburi pildi- ja karikatuuriajakirjadele ning ajalehtedele. 1918. aastal tuli tagasi Eestisse. Oli joonistusõpetaja Põltsamaa reaalgümnaasiumis, Rakvere Õpetajate Seminaris ja aastast 1928 mitmes Viljandi koolis. Pidas suviti lektoriametit õpetajate kursustel. 1947–1952 töötas Viljandi muuseumis ja elas Kunderi 9. G. Mootse suri Viljandis 16. novembril 1957.³⁴

Eesti Kunstnike Liidu liige G. Mootse esimene ilmunud töö oli 1902. aastal G. Suitsu toimetamisel ilmunud “Kiired III” kaanejoonistus. Tema illustratsioon avaldati Lastelehes, Lindas, Sädemetes. G. Mootse on avaldanud mitmeid joonistamisõpperaamatuid: “Analüütiline ja eksperimentaalpsühholoogilise joonistamise õpetus” (Viljandi, 1921), “Vesivärvide õpetus” (Tartu, 1921), “Perspektiivi õpetus” I-II (Tallinn, 1921, Viljandi, 1921), “Voolimise õpetus” (Viljandi, 1921), “Värvide kokkukõla õpetus” (Rakvere, 1925) ja “Esteetika ja kunst” (Rakvere, 1925). G. Mootse on hästi tuntud raamatuvuutade loojana (üle 250 eksliibrise) (vt.: P. Ambur. Gustav Mootse eksliibrimest. Tartu, 1944).

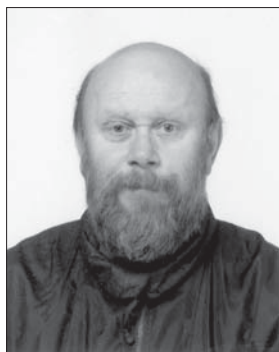
Gustav Mootse mälestusi ja kirjavahetust hoitakse Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Kultuuriloolises Arhiivis (f. 264). Mälestused koosnevad kolmest suurest osast: I osa: Võnnu. Võnnu külakoolist ja selle koolmeisteritest (87 lk.), II osa: Tartu (1897–1903). Pellbergi kool. Reaalkool. (166 lk.), III osa: Tuult rusikaga taga ajamas. Kunstijüngri mälestusi Peterburi ajajärgust 1904–1917 (68 lk.) ja – Kuidas minust sai karikaturist. Boheemlaste peres. Reklaamijoonistajana (70 lk.).

G. Mootse mälestused on tõenäoliselt kirja pandud 1930. aastate teisel poolel. Need sisaldavad üksikasjalikke ja väärtuslikke tähelepanekuid Võnnu kihelkonna küla- ja koolielust, Peterburis õppinud eesti kunstnike, eestlaste ja sealsete olude kohta. Siit leiab täiendavaid andmeid Gustav Suitsu isa Jaani kohta ja pisiseiku luuletaja enda varasest noorusest. Mälestused muudab kõitvaks G. Mootse latus stiil, faktirohkus, värvikad kirjeldused kunstiõppijatest, mis kõik teevad mälestused nauditavaks ka tänapäeval. G. Mootse mälestustest on varem avaldanud üksikkatkeid kunstiteadlane R. Loodus ajakirjas Looming (1987, nr. 12, lk. 1717–1719). Siin avaldatakse üksnes mälestuste kolmanda osa algus, käsikirja jääb üksikasjalik kirjeldus õppetööst, selle korraldusest ja õppejõududest Stieglitzi kunstikoolis. Ilmuvates mälestustes on ära pa-

³⁴ “Eesti kunsti ja arhitektuuri biograafiline leksikon” (Tallinn, 1996, lk. 320) annab ekslikult G. Mootse surmaajaks 16. juuli 1957 (vt. nekroloogi ajalehes Tee Kommunismile 21.11.57, nr. 137).

randatud õigekirjavead, pisut kohendatud kokku- ja lahkukirjutamist, muudetud sõnade järjekorda, siin-seal lisatud üksiksõnu (need on nurksulgudes ja kursiivis), parandatud mõned fakte ja nimede kirjutamist. Säilitatud on mälestuste autori sõnakasutust (narvaklane, alkoholilised joogid jne.). Mälestusi on hiljem pisut kohendatud, mõningaid asju maha tõmmatud ja teisi juurde lisatud. Need täiendused ja parandused on arvesse võetud. Kui midagi olulist oli koostaja arvestes maha tõmmatud, on see nurksulgudes taastatud.

Teksti valinud ja
kommenteerinud
Vello Paatsi

Vello Paatsi

(1948)

Lõpetanud Tartu Riikliku Ülikooli geograafina (1973), geograafiamagister (1993), *Ph.D.* kasvatusteaduste alal (2003). Töötanud EPA-s teadurina, ajakirja Eesti Loodus osakonnatoimetajana, Tartu Ülikooli vanaema kultuuriloo lektorina, alates aastast 2002 Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Kultuuriloolise Arhiivi teadur. Peamised uurimisvaldkonnad: eesti kultuurilugu ja loodusteaduste ajalugu.